

POŻYCZAĆ (90) *vb impf*

o oraz a jasne.

inf pożyczać (12). ◇ *praes 1 sg* pożyczam (9). ◇ *3 sg* pożyczą (24). ◇ *1 pl* pożyczamy (2). ◇ *2 pl* pożyczacie (2). ◇ *3 pl* pożyczają (11). ◇ *praet 1 sg m -em* pożyczam (1). *f -m* pożyczala (1). ◇ *2 sg f* pożyczalas (1). ◇ *3 sg m* pożyczam (4). *f* pożyczala (1). ◇ *3 pl m pers* pożyczali (2). ◇ *fut 2 sg m* pożyczasz będziesz (1). ◇ *imp 2 sg* pożyczaj (1). ◇ *3 sg* niechaj pożyczą (1). ◇ *2 pl* pożyczajcie (2). ◇ *con 2 sg m* byś pożyczam (1). ◇ *2 sg f* by pożyczala (1). ◇ *3 sg m* by pożyczam (2). *f* by pożyczala (1). ◇ *3 pl m pers* by pożyczali (3). ◇ *impers praet* pożyczano (2). ◇ *part praet act* pożyczając (5).

Sł stp, Cn notuje, Linde także XVII – XVIII w. s.v. pożyczyczyć.

Dawać lub brać coś pod warunkiem zwrotu; mutuare Mącz, PolAnt, Modrz, JanStat, Cn; commodare, credere Mącz, Cn; fenerare Vulg, Cn; dare mutuum Mącz; accipere mutuum PolAnt; dare a. rogare utendum Cn (90): A których że tedy vtzynkow dobrych vtzymy ludzi? [...] Aby pożyżáli / á nic fie od tego nienádziewali *KrowObr* 62v; *Mącz* 61c [3 r.], 239c [2 r.]; Káždego dnia miłofierdzie czyni y pożyczá/ á nalienie iego w błogosłáwieńftwie. *BudBib Ps* 36/26; *ModrzBaz* 124v; Pożycza człowiek zły/ á nieoddáie/ Dobry dáruie/ á przecię mu sftáie *KochPs* 53; *Calep* 223b; Drugie kury bywáia/ y gęsi bydź máia/ kiedy żytá ná borg przedawáia/ álbo w nowe pożyczáia *GostGosp* 108; y málpá [o niewieście] biega do chłopá pożyczáia: y nie wroci mu *GostGosp* 124; W życiu chćiałbym tákiego [ziemianina]/ coby [...] nie łákom: nie furyat: tymże mniey fycofántá. nie dłužen: nie pożyczá: práwá nie wiedzie *GostGospPon* 169; Przetoż miłuycie nieprzyaciaioły wálze: czyńcie dobrze y pożyczaycie/ niczego fię ftąd nie ípodżiewáia *WujNT Luc* 6/35, s. 217, 218; gdy ten co pożyczá pomoc íobie moze: tedy dozwaláia w téy mierze od tákiego pożytek álbo lichwę brác *SarnStat* 1273; [Zetkali fie vbogi z tym co pożyczá/ á obudwu íeft Pan ófwiećicielem. *Leop Prov* 29/13 (*Linde s.v. pożycznik*); *Volck Tttv*].

pożyczać czego (39): LibMal 1543/69,1546/116; Ci wżyfcy co przed tym pożyczáli chlebá/ A teraz rozdáiać máia go czo trzebá. *LubPs* hh2; *Leop Luc* 11 arg; *Mącz* 239c [2 r.]; *HistRzym* 49v; Radniey włoż włofienicę włáfná twego cíála/ Niżliby gdzie ná pychę drogich [szat] pożyczála *BielSat* Dv [*idem BielRozm*]; A íá tácy Vrzędnicy co chłopóm gnoiu pożyczáia/ á potym przyniešie bánkę gorzałki áby mu go odpuścił. *Strum* L4; *BielRozm* 24; *Paprup* C2v; *GostGosp* 108; *SarnStat* 692, 694; Lecz krom łákomftwá y ciężka potrzebá/ Każe pożyczác ná za wiślu chlebá *KlonFlis* C3; [Bogáty vbogim rofkázuie: á ktho czego pożyczá [*qui accipit mutuum*]/ sługá íefth onego kthory mu pożyczá [*foenerantis*]. *Leop Prov* 22/7 (*Linde*)]. Cf »pożyczać na czas«, »pieniędzy pożyczác«, »na potrzebę pożyczác«, »pożyczać sobie«.

pożyczać co (2): Iakom ya vczyebye nyepożyczala dwnasczye Cop naszwa potrzeba y szwego maza *ZapWar* 1526 nr 2305; wćhithko schaczuye sobie iako dwie szcie zlotich wmoneczye stim czo íey thez na potrebi íey samey, y íinom íey poziczal *MetrKor* 1539/77.

pożyczać czego (po przeczeniu) (4): ModrzBaz 111v; *GostGosp* 40, 165; A żaden nie ma pożyczác ryfztunku do woyny. *SarnStat* 431.

pożyczać od kogo (1): y będzie ízczeńcił [*Pan Bóg*] wżytki ípráwy twoie/ thy wielu narodom wżycząc będzieíf/ áni od kogo pożyczác nie będzieíf. *BibRadz Deut* 28/12.

pożyczać u kogo (8): Nexu obligare, Tym obyczajem zápifác/ áby przepádał być włafnym/ á niewolnikiem tego v którego pożyczza yelli ná czas nie záplácý. *Mącz* 244b, 239c; *ModrzBaz* 111v; *Paprup* C2v; Mánnę też lećie trzęfá: á v kmieći iey nie pożyczác/ ieno łobiemieć w dworze. *GostGosp* 165; Są też ludzie niewdzięczni: ktorzy w niedofátku Pożyczáią v ludzi/ lub w iákim vpadku. A potym/ [...] Nie oddáią pieniędzy *KlonWor* 72. Cf »pieniędzy pożyczác«, »na potrzebę pożyczác«.

pożyczać komu [w tym: z dopełnieniem bliższym (14)] (23): Item zefnal ích Crzczankowłki woith Slyefzínki yemu kony pożyczal *LibMal* 1543/69; *Leop Luc* 11 arg; y nápożyczáli v Egipcian naczyinia złotego/ írebmego/ y ízat/ bo im był Pan Bog dał kádkę przed oczymá Egipcian íz im pożyczáli á wierzyli/ á ták złupili Egipciany. *BielKron* 30; A ták zá mále pieniądze ludziom zboża po trofze przedawano/ przez zły čás ie chcęcý záchowác/ á ktorzy pieniędzy nie mieli/ tym nowym oddác pożyczano/ álbo odrobić. *BielKron* 375,30; Sunt quibus credas male, Są którym niedobrze pożyczác. *Mącz* 67d, 239c; *Strum* L4; *KochPs* 54; *GostGosp* 40; ábowiemći y grzełznicy grzełznikom pożyczáią/ áby tyłefz odebráli. *WujNT Luc* 6/34, *Luc* 6/34, s. 217, 218; *SarnStat* 692, 694; Pożyczáyże bliżniemu: lecz íię nie ípodzieway Lichwy *KlonWor* 79; [*Leop Prov* 22/7 (*Linde*)]. Cf »pożyczać bez lichwy«, »pieniędzy pożyczác«, »na potrzebę pożyczác«.

pożyczać gdzie (2): Ktora [małżonka] niema włafnych ízat/ tá indzie pożyczza/ Nie káżda íie mężowi ítych zbytkow wylicza. *BielSat* Dv [*idem*] *BielRozm* 24.

W połączeniu z określeniem zabezpieczenia pożyczki [w tym: na listy (zastawne) (3), super bona onerata (2), na zakłady (1), na zapisy (1), za pieczęcią koronną (1)] (6): Bączmyfz iedno íz Páńftwo ták íełt záwiedzíone/ Traktatámi/ długami/ wielce íełt ítrwożone. [...] Zá pieczęćią Koronną tego pożyczano *MycPrz* I B4v; zákázuiemy: áby żydowie ná lífty y zapífy pieniędzy nie pożyczáli/ iedno tylko ná zaklády [*prohibemus: ne Iudei super literas et inscriptiones pecunias mutuent: sed solum super pignora JanStat* 1125] *SarnStat* 260, 259, 260, 688, 760.

Zwroty: »pożyczać na czas [czego]« (1): Bo *Commodatum* zowíą, gdy kto pożyczza ná czas áby mu záś tóz wróćił, koniá, síećkiery, etc. *SarnStat* 1272.

»na lichwę pożyczác« = *credere foenus Mącz* (2): Foeneror, Ná lichwę pieniędzy pożyczam/ lichfá íie obchodzę. *Mącz* 133b, 133b.

»pożyczać bez (wszelakiej) lichwy, nie biorąc żadnej lífy« [w tym: komu (2)] [szyk zmienny] (2:1): Ktore íą dobre vczínki tego bożego przíkazania? (–) Zakládać bliżniego íwego/ poziczác mu niebiorąc odniego zadnei líphy *SeklKat* L2; [*dobrzy a pobożni ludzie*] mieyfce iedno/ ktore *Montem pietatis* názwáli wynáleżli/ ná ktorym wedla rofkazánia Páná Chryftufowego potrzebuiącym ludziom pieniędzy dármó bez wízelákiej lichwy pożyczáią. *ReszHoz* 128; *WujNT Luc* 6 arg.

»pieniędzy pożyczác« [w tym: komu (3), u kogo (1), z czego [= skąd] (1)] = *pecunias mutuare JanStat* [szyk zmienny] (21): *UstPraw* I4; Creditor, Ten który pieniędzy pożyczza. *Mącz* 67d, 133b [2 r.]; Káżdego dnia przez rok powinienem wráćác [!] dwá pieniędzá/ kthorychem z młodu pożyczal *HistRzym* 49v, 49v, 51; *RejZwierc* 101; *ReszHoz* 128; íełliby Rzeczpółpolita ná ten čás żadney obrony niepotrzebowáłá/ áboby íkárby wielkie miáłá/ mogliby obywfátele íwoi/ ktoby chćiał z tego íkárbu tyłe pieniędzy pożyczác [*possent inde cives ... mutui nomine sumere*]/ íleby záftáwy ábo rękoiemftwá ná to mogł mieć. *ModrzBaz* 124v; tedy tákowa máiętnóć przy tym/ który pieniędzy

pożyczał [!] [*per mutatorem pecuniae JanStat 552*]/ zwykła ná wieki zoftáwác *SarnStat 781*; iefli kto względem pożytku pieniędzy pożyczca, iáko Zydowie czynią płát nieznośny od pieniędzy biorąc: To zowá lichwą *SarnStat 1273, 259, 260 [2 r.], 276, 407, 688, 760*; żebyfmy mieli pewny záfwe depozyt [...]/ ták iż czáfu potrzeby mielibychmy lię do czego rzucić/ nie biegáiąc áni pożyczáiąc pieniędzy v nieżyczliwych fáfciád *VotSzl E2; CzahTr L4*.

»na potrzebę (potrzeby), ku potrzebie pożyczac« [*w tym: czego (1), u kogo (1), komu (1)*] [*szyk zmienny*] (2;1): *ZapWar 1526 nr 2305; MetrKor 1539/77*; *Utenda vasa rogare, Státków ku potrzebie fwey pożyczac. Mącz 510b*.

»na słowo pożyczac« (1): gdy mi pieniędzy ná słowo pożyczca/ Wymowek niepotrzebnych w ten czás nie wylicza. *CzahTr L4*.

»pożyczac sobie [= *dla siebie*] [*czego*]« (1): Złofnik muśi pożyczac foby záfwe chlebá/ A wyemy rozdáfwe będzyc myáf co trzebá. *LubPs K2*.

[»pożyczac sobie [= *wzajemnie*] [*czego*]«: *Zbrój, koni, przyłbice sobie pożyczali Otwin(?)Erot 121.*]

»pożyczac bez zapisu« (1): Którzy pożyczáią pieniędzy bez zapisu, on któremu pozyczono, przysięgá wżyfłkięgo zbędzyc. *SarnStat 276*.

Szeregi: »nie pożyczac ani borgowac« (1): Kmiotkowie pácholikom dworskim/ zwáfzaczá tym ofobliwie co robot dogláfáią/ nie máią nic pożyczac áni borgowac *GostGosp 40*.

»dawac i pożyczac« (1): Gdy vbogiego vyrzáfá/ dawáfá [...]. Tá wnicy tylo przygáná byáf/ iż dawáfá názbýt y częfto pożyczáfá *SkarŻyw 140*.

Przen [*w tym: czego (5)*] (9) : *BielŻyw 92*; Vczeni ludzie coby poczęli bez rzemyęsnikow/ by też był nyewyedzyec yákim Filozoffem/ á nyewiedzyec yáko rozumem kręcić á wywráfac vmyáf/ przedfię nigdy fię nye odrzecze pożyczac á vzywáf prace rzerzemyęsnicy [!]. *GliczKsiqz G6*; Lecż też liśicy chytróści y fkory pożyczca/ Brzytka zdráfá Gáchowfka y cudzołóznicy. *KlonWor 58*.

pożyczac komu (4): SZkodá że tego Ptałzká nam ták bárzo zmięto/ Iuż fię nam nie rozmnoży ogon mu odięto. Tylkom w tym przy nádzyei ma tám życzliwego/ Co mu iáiec pożyczca on ogoná iego. Owa fię wżdy złożywży ták potomká cnego/ Zoftáfwiá nam *PaprPan Bb4v*. Cf *Zwroty*.

Fraza peryfr.: »dokąd Bog czasu pożyczca« = *jak długo żyjemy (1)*: Nie pomoże dowcip, mądrosć/ áni też świecka doftoyność/ wżytko w rychle przeminie/ kto tu z Kryftem nie vmiera/ dokąd Bog czáfu pożyczca/ then ná wieki záginie. *ArtKanc O5*.

Zwroty: »do czasu sobie [= *dla siebie*] pożyczac« (1): A też my niebożátká nic fwego nie mamy/ Bo ták iedno do czáfu foby pożyczamy. Bo ten fwiát nie ief náłz dom/ ále ief gofpodá *RejWiz 105*.

»sobie wzajem pożyczac« (1): Lepfzy fortel rodzeni Lákonowie máią/ Co fobie iednyey duże wzaiem pożyczáią. *KochFr 55*.

»pożyczac u skrzynie; niechaj skrzynka [*komu*] pożyczca« (1;1): Niech mi ogień wielki goré/ Y ksiąg mam pełná komore: Niechay fkrzynká mnie lámému/ Pożyczca á nie inłzému. *KochMRot A4*; Komu Pan Bog dał rozum/ záfwe ief fwoobodny. Wygnał chćiwość niesyfá/ wygnał ftrách fzkáfády/ [...] Nie pożyczca v fkrzynie/ dármo nie fáfue *SzarzRyt C3v*.

a. *Zapożyczac, przejmowac (o pożyczkach językowych) (2)* :

pożyczać u kogo (1): A przecźbychmy nie mieli v nich [*u Słowian*] brąc łow/ ponieważśmy z nich poźli/ [...] Aza lepiej inśzy czynią/ ktorzy swoią rzeczą wżgárdziwśy/ v Niemcow/ albo v Włochow łow poźycząią? *BudBib* b4v.

pożyczać z czego (1): Niema łie co podobác/ kiedy kto máiąc łwe włofne Polłkie łowo/ zárzućiwśy ono/ poźycza ná iego miełce s cudzego ięzyká *GórnDworz* F2v.

Formacje współrdzenne cf ŻYCZYĆ.

Cf **POŻYCZAJĄCY, POŻYCZANIE, POŻYCZANY**

LW